

Dioxin og PCB í fiski

Úr fleiri heraðshornum verður stuðlað uppundir niðurstøðuna av heilsumgranskingini í sambandi við sjómat og árinini á menniskju, sum m.o. Pál Weihe hava tikið lut í. Í farnu viku varð ein bretsk kanning almannakunngjörd

HÖGNI MOHR

Føroyski granskarin, Pál Weihe, vísir myndir av fiski, at idnaðarálkingin í heiminum hevur sera óhepnar avleiðingar fyri havumhvørvið. Metingar hansara verða nú óbeinleiðis stuðlaðar úr bretsku heilsumhvørvinum.

Bretskir serfrøðingar í heilsumálum ávara ímóti ovuráti av feittum fiski; serliga sild, men eisini vanligu fiskasløgum. Mælt verður frá at eta seg mettan av feittum fiski fleiri ferðir um vikuna. Sagt verður, at

verður tilmælið ikki fylgt, er vandi fyri upphóping av dioxini og PCB í líkamnum.

Tað vóru bretsku heilsum- og landbúnaðarmálaráðini, sum settu serligu kanningararnar í verk, og úrslitini tykjað ræðandi fyri heimssamfelagið. Staðfest verður nevnliga, at PCB- og dioxinogðirnar í kannaðu fiskavörum stáva frá idnaðarvirkseminum kring knóttin, og at bert smáar nøgdir kunnu elva til krabbasjúku og skaða á børn í móðurlívi.

Royndirnar av matinum vórðu tiknar á tveimum

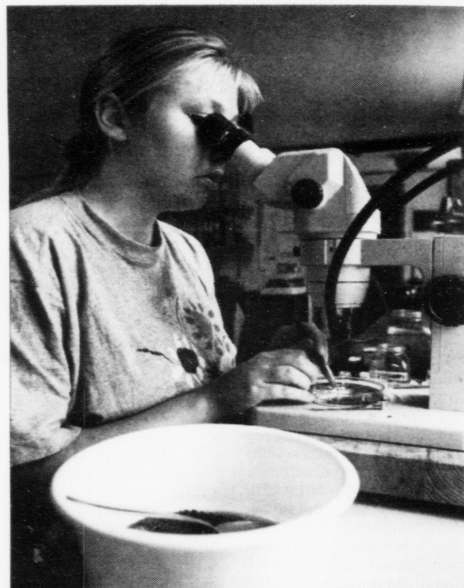
fiskamarknaðum, ávikavist í London og í Aberdeen, eins og í matvørubúðum kring londini.

Ongin ávaring

Bretsku myndugleikar hava sambært heimildarfólkum í landinum roynt at hildið úrslitini aftur, og fyrbils hava tilráðingarnar hjá serfrøðingunum ikki havt við sær almenna ávaring. Orsøkin verður hildin at vera, at stórindadurin jú eftir øllum at døma er syndabukkurin, og at talan tiskil er um eitt sera eymt mál. Bretski landbúnaðarmálaráðharrin

stuðlar almannakunngerðini av kanningarúrslitunum, men heldur kortini ikki at heilsuávaring er neyðug í hesum sambandi.

– Vit hava fingið at vita, at morkini fyri vandaevnum í fiskinum ikki eru brotin, og at ein ávaring tiskil ikki er kravd, sigur ein talsmaður í bretsku landbúnaðarmálaráðnum.

Føroyingar undir amerikanskum luppi

Svartabók: Amerikanskt skjalatilfar inniheldur so persónliga nærgangandi og niðrandi upplýsingar um føroyingar, at nevndin, ið hevur skrivað „Føroyar í kalda krígnum“, troystar sær ikki at kunngerera tað

NICLAS JOHANNESSEN

Beinleiðis persónlig viðurskipti hjá føroyskum politikarum og øðrum týðandi monnum eru komin undan kavi í kjalarvørrinum á avgerðini, i 1996 hjá Føroya Løgtingi, at seta nevnd at fáa innlit í amerikansk og danskt skjól viðvíkjandi Føroyum undir kalda krígnum.

Tað „ber til at skriva eina hampiliga Føroyasøgu frá seinra heimskríggi og fram eftir við nevnda tilfari sum grundarlagi“, staðfestir Jákup Thorsteinsson í sínum samandrætti.

Hinvegin verður bert lítil partur kunngjördur í svartubók. Nevndin metir, at nóg av skjalatilfarinum hevur „so persónliga nærgangandi og niðrandi upplýsingar“, at nevndin vil ikki almannakunngerera henda part.

„Um politisku myndugleikarnir vilja hava hetta lagt alment fram, verður mælt til, at lögfrøðingur metir, um hetta kann verða gjørt, uttan at samstundis brot verður gjørt á føroyska og danska lóggevu um skjalasøvn, málsinnlit og reglurnar fyri at nýta og almannakunngerera skjól í almennari varðveitslu“, verður sagt í svartubók.

I heraðarligu kabalini hjá USA og NATO vísir tað seg, at Føroyar høvdu alstóran strategiskan týðning. „So skilgilt er, at tað í teirra eygum hevur verið neyðugt at kanna landið og fólkid“. Leverandørar til State Department í Washington vóru eitt nú ríkisumboðsmaðurin

í Føroyum og so ein dulnevndur „the reporting officer“.

Hesin seinni hevur skrivað drúgvur frágreiðingar um ymsu persónarnar, ið myndadu politisku pólmarnar í Føroyum í fimtiárunum.

Óttaðust

Tjóðveldisflokkinn

Størsta óttan hevði USA fyrformanni Tjóðveldisflokksins Erlendi Paturssyni. „The reporting officer“ var á ferð í Kirkjubá við føroyska tjóðskaparmanninum, ið eisini var formaður í Fiskimannafelagnum og blaðstjóri á 14. September um hetta mundið. Tvær aðrir mættir tjóðveldismenn – Jákup í Jákupsstovu og Hanus við Høgadalsá – vóru eisini við á hesi útferð, sum amerikanski sneytarin fekk í lag.

„Why do they call you a communist?“ skal „the reporting officer“ hava spurt Erlend Patursson, ið flenti eitt sindur og segði: „Av somu orsök sum tey kallaðu meg nazist aftaná kríggið, og av somu orsök sum McCarthy var vanur at kalla fólk kommunistar. Tey kalla teg altíð kommunist, tá tey ikki eru samd við teg, ella tá teimum ikki dámar teg.“

Staðfestingin hjá amerikanska embætismanninum var, at Erlendur mundið ikki vera so vandafullur kortini – ikki so fanatiskur og dogmatiskur, sum „the reporting officer“ frammanundan hevði roknað við. Erlendur Patursson var um hetta mundið mettur at vera tann størsti mótstøðumaðurin av

donskum valdi í Føroyum – og av NATO

Hinvegin var ein annar tjóðveldismaður, Jákup í Jákupsstovu, táverandi skrivari hjá Fiskimannafelagnum mettur at vera tann mest viðgongdi av amerikanska sneytaranum, meðan Hanus við Høgadalsá sambært „the reporting officer“ legði dent á anti-militaristisku sjónarmið føroyinga. Amerikumaðurin kannaði seg eisini fram til, at Hanus var væl umtóktur maður í Føroyum, skilagóður og sinnilgur.

Framúrskærandi Djurhuus

Tað vóru kortini ikki bara møgulega figgindasinnar tjóðveldismenn, sum fingi pláss í amerikansku skjalagoymslunum.

Eisini lögmaðurin meginpartin av fimtiárunum Kristian Djurhuus varð kannaður.

Hann varð sagdur at vera ein framúrskarandi maður í teirri kanska mest viðagitnu ættini í Føroyum. Sambandsmaðurin varð mettur at vera mest týðandi persónurin í Føroyum um hetta mundið. Vinarligur og virðiligur varð mettingin hjá „the reporting officer“, sum í fleiri umforum hitti táverandi lögmann. Kristian Djurhuus var tann maðurin, ið Føroyum, sum bæði dansk- og amerikamenn høvdu mest álit á.

Johan Djurhuus, sonur lögmann og eisini limur í Sambandsflokkinum, var um hetta mundið óvasti embætismaður í Føroyum.

„The reporting officer“ fekk eisini fatur á honum, og prátaði við føroyska embætismannin. Eitt nú spurdi amerikumaðurin Johan, um tað mundið vera nakað um prátið, at 14. September fekk kommunistiska figging úr Íslandi. Hesum trúði Johan onki upp á. Embætismaðurin helt eisini, at hóast Erlendur var høgsjónarmaðurin í Tjóðveldisflokkinum, so var tað Jákup í Jákupsstovu, sum „ansast skuldi eftir“. Hann hevði meira „drive“ og var vissuliga meira radikalur og fanatiskur enn hinir leiðararnir í Tjóðveldisflokkinum.

Misbrúk álit

Tað vóru staðfestir, at hesin amerikanski embætismaðurin, sum vitjaði í Føroyum í fimtiárunum, hevur misbrúkt álitid hjá góðvornum føroyingum. „Tað er hugsandi, at tað, sum føroyingar bert hava skilt sum vanligt práti við fremmandamannin er vorðið til heisar óivað politiskt týðandi persónslýsingar.“

Bert lítil partur av hesum upplýsingum eru tiknar við í svartubók. Tað vóru heldur ikki bert politikarar og embætismenn, ið sneytað varð eftir.

„Nærum hvør tann einasti persónur, ið varð hildin at hava nakað upp á seg í føroyskum politikki og samfelagsviðurskiptum, varð lýstur og skrásettur í amerikanska arkivinum“, sigur Jákup Thorsteinsson, ið hevur kannað skjolin.

Erlendur Patursson, fyrrverandi formaður Tjóðveldisflokksins varð serliga væl eftiransaður